

Atles del disig

Amb una extensa obra poètica i narrativa al seu haver, Ponç Pons ha publicat recentment la seva primera incursió al terreny de la memorialística. Es tracta d'un diari personal editat sota el títol de *Dillatari*, un mot que el mateix autor ha creat a partir de la incrustació de la paraula «illa» al mig d'una altra: «dietari». Amb aquest títol tan original, Pons ens adverteix que estem davant d'un text que és com una illa en ell mateix i, alhora, el dietari d'un illòman irredempt.

No és gens d'estranyar que Pons finalment hagi sentit la temptació del dietarisme perquè fa anys que n'és lector (un dels seus llibres de capçalera és el monumental *Diário* de Miguel Torga). Per una altra banda, a la seva obra narrativa ha après a dominar la prosa. I, finalment, sobretot a partir del volum *On s'acaba el sender* (1995), la seva obra poètica ha anat desenvolupant, cada cop de manera més insistent, una vena clarament confessional. Ara bé, a la seva poesia aquesta vena confessional ens arriba a través del sedàs d'una certa reserva personal, mentre que a *Dillatari* ens trobem amb un text dietarístic que sorprèn precisament per la seva insòlita sinceritat i autenticitat.

I subratllo els termes de «sinceritat» i «autenticitat» perquè, en aquest sentit, *Dillatari* representa una felicitat i exemplar anomalia dins el dietarisme català contemporani. M'explicaré. Un dels objectius principals d'un bon dietari és la creació i recreació del protagonista o personatge principal del text, que resulta justament ser-ne l'autor. I un dels greus problemes que pesa damunt el dietarisme català actual és que els autors són massa conscients de la gran tradició dietarística en català, una tradició que arrenca al segle XIII amb *El llibre dels fets* de Jaume I, i aquesta consciència excessiva els inhibeix a l'hora d'escriure els seus textos. En canvi, Ponç Pons és plenament conscient de la seva tradició i aquest fet no representa cap obstacle a l'hora de dur a terme l'esplèndida recreació de la seva personalitat, amb totes les seves virtuts i defectes i contradiccions, que trobem a les pàgines de *Dillatari*. De fet, juntament amb *El present vulnerable* de Feliu Formosa, *Reflexions de la vellesa* d'Anna Murià i *En aquesta part del món* de Guillem Simó, és un dels dietaris més sincers i autèntics de la literatura moderna, que conté, abans que res, un dilatat i matissat autoretrat de l'artista que hi ha al darrere.

Dillatari és un text unitari que se'ns presenta formalment dividit en 48 jornades o capítols sense dates, tot i que notem perfectament el marc temporal general, de l'estiu fins a l'entrada de la tardor, i el parsimoniós ritme del pas del temps quotidià a través d'un hàbil i continuat sistema de referències dins del text mateix. A causa del seu to de sinceritat i autenticitat, per una banda, i de la seva agilitat estilística, per l'altra, *Dillatari* és un text que es llegeix febrilment, fins i tot els centenars de poemes camuflats en la prosa. I aquí està precisament una de les magnífiques trampes que ens para l'astúcia literària de l'autor: el gran contrast o la gran tensió entre l'aparença i el fons del llibre. D'entrada, *Dillatari* és un llibre humà, càlid, proper, i directe, però després ens adonem, a mesura que anem aprofundint en el text, que es tracta d'un llibre molt profund, molt deliberat i molt construït.

Ponç Pons
Dillatari
Quaderns Crema, Barcelona, 2005
190 pàgs.

A tall d'exemple, recordem que el llibre, d'exactament 190 pàgines, té vora 200 poemes dissimulats entre la prosa dietarística. És a dir, el dietari és realment un pretext que amaga, dispersat, un llibre de poemes submergit. I, dit sigui de passada, un llibre de poemes excel·lent, digne hereu de *Pessoanes* (2003). Un llibre ben ric de haikús, tankas, poemes narratius, poemes epistolars, monòlegs dramàtics. A més, a partir d'aquesta barreja clara de vers i prosa, Ponç Pons es dedica a fer autèntiques proeses estilístiques en desplaçar la prosa cap al vers, fent-ne prosa poètica o poemes en prosa, i, contràriament, en desplaçar el vers cap a la prosa, fent-ne poemes en vers més aviat lliure o poemes volgudament prosaics. Està clar que tots aquests jocs, i fins i tot el to de sinceritat i autenticitat que respira el conjunt del llibre, són el resultat final de l'artifici o l'opció estètica conscient. Des del famós *Diari 1918* de Foix que no s'havia usat, i amb tant d'èxit, aquesta insòlita barreja de vers i prosa en la tradició del dietari català modern.

Ponç Pons aprofita novament aquest punt de discrepància entre l'aparença i el fons del llibre per demostrar que Ralph Waldo Emerson tenia raó quan, en el seu contundent poema «Good-bye», va declarar que havia trobat Déu al jardí de casa seva, o T. S. Eliot en tenia quan va afirmar, a l'hora d'escriure «Four Quartets», que l'única manera d'assolir la universalitat era a base d'aprofundir en les coses molt locals, molt particulars. A la superfície del text de *Dillatari* trobem la vida diària de Ponç Pons amb tots els seus detalls, però al fons d'aquestes manifestacions d'una vida normal en període de vacances estiuenques trobem disquisicions sobre una sèrie d'idees universals. Al capdavant, Ponç Pons és un gran vitalista perquè posa de relleu a cada pàgina de *Dillatari* que està plenament convençut que la vida no té espera, que cal viure-la a fons ara mateix, i que totes les possibilitats de la vida, absolutament totes, es donen en el nostre entorn més immediat. No cal esperar, ni aspirar, a una altra cosa.

De fet, ben mirat, *Dillatari* està plantejat en termes d'un llibre de viatges, amb tot el que té d'emocionant descobriment exterior i d'emocionant autodescobriment interior. La part més natural i aparent del llibre seria el viatge exterior de descobriment del món que l'autor té al seu entorn més immediat,

mentre el fons més greu i premeditat del llibre seria el viatge interior d'auto-descobriments del pensament i l'esperit de l'autor. Així, Ponç Pons és com els seus models literaris i humans, models com Henry David Thoreau o Robert Graves o Gerald Brenan, que van viatjar extensament sense pràcticament moure's de casa. *Dillatari* també dona la raó a Wallace Stevens quan diu en un dels aforismes d'«Adagia»: «Vivim en la ment».

I és la ment o l'intel·lecte de Ponç Pons que serveix com a element ordenador del conjunt del seu dietari. *Dillatari* sembla, com tot bon dietari, un llibre fragmentari, divers, dispers i lliure, però la pura veritat és que es tracta d'un llibre que decididament gira a l'entorn de tres temes principals: la vida, l'art i la natura, i de l'espès teixit de relacions que existeix entre ells. De la banda de la vida destaquen temes com la vida familiar, l'amor, el sexe, la política, la corrupció, el materialisme, la solitud, la mort, el transcendent, el suïcidi... De la banda de l'art destaquen temes com el sentit i la funció de l'art, la necessitat de l'art, la llengua, l'escriptura, el consol de la lectura, l'ardida defensa de la tradició i de l'alta cultura, els vincles entre vida i art, els valors morals de l'art, el cinema, la crítica literària, la vida literària... I de la banda de la natura destaquen temes com ara la bellesa de la natura, el deplorable espectacle de la destrucció

de la natura per part de l'home, la necessitat que té la humanitat de la natura, el clima i la seva volubilitat i un llarg etcètera. Aquests tres temes centrals o crucials estan enfocats des del particular punt de vista de Ponç Pons, que es caracteritza per dos trets essencials. En primer lloc, la recerca d'una major llibertat humana i artística, lluny de la mediocritat i la hipocresia que moltes vegades impera. I en segon lloc, el desig pregon d'una vida més senzilla, més modesta, lluny de les incerteses i dels falsos valors que imposa la societat tardocapitalista de signe neoliberal. En aquest sentit, el Ponç Pons de *Dillatari* s'assembla, en principi, al Paul Gauguin o al Robert Louis Stevenson que van abandonar Europa i es van embarcar respectivament cap a Tahití i Samoa a la recerca d'un món primitiu més pur i més sa. Justament la part més dramàtica de *Dillatari* rau en la pugna entre l'anhel de llibertat i d'una vida més natural i la consciència gairebé certa de la seva impossibilitat. No cal dir que *Dillatari* té, en el fons, un fort caràcter utopista. En definitiva, *Dillatari* és, en paraules del mateix dietarista, «un gran atles del desig».

Ara bé, aquesta lluita dramàtica entre la realitat i el somni que recorre el llibre de cap a cap mai arriba al patetisme perquè sempre està temperat per la presència constant del magnífic sentit de l'humor i de la ironia que té l'autor. Per exemple, quan veu la platja

verge de la punta de Cavalleria envaïda per turistes de temporada, fent tota mena de coses, ell mateix contravé la seva pròpia negativitat amb un haikú irònic: «Anar i venir / per l'arenal de gent. / No sóc Crusoe».

Per una altra banda, Ponç Pons també fa servir el seu magnífic sentit de l'humor per contrarestar els seus possibles excessos sentimentals o emotius. Pons sempre ha nedat contra corrent respecte a la nostra societat cínica i descreguda que tolera molt malament la presència d'una forta càrrega emotiva en els textos literaris. Però Ponç Pons s'hi atreueix i, com a resultat, *Dillatari* és un llibre de temperatura emotiva força alta, amb fortes dosis d'autoironia i humor per compensar. Per això, després d'un passatge elegiac i hiper crític sobre la devastació del paisatge natural a s'Arenal d'en Castell, amb una invocació a Nikos Kazantzakis i el seu inoblidable personatge Alexis Zorbas, el nostre autor acaba amb un tanka molt graciós: «Un fondo orgull / de ser d'on sóc m'exalta, / m'encén el cor. / Si tu ets Zorbas el grec, jo, Ponç el menorquí».

Al llarg d'aquest article ha quedat dit, però ho tornaré a repetir: *Dillatari* és una valuosa contribució a la rica tradició de dietaris en català i és un llibre sincer, àgil, intel·ligent, profund, graciós, emotiu i, sobretot, ben escrit i ben construït.

D. Sam Abrams

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms: ..... NIF .....

Adreça: ..... Població: ..... País: .....

Codi Postal: ..... Telèfon: ..... e-mail: .....

Adreça d'enviament (si és diferent de l'adreça fiscal) .....

Em subscric a *Caràcters, revista de llibres* per 4 números (subscripció anual), a partir del número: ....., raó per la qual:

Opció A: Domiciliació bancària

Opció B: Us trametem un xec per valor de 12 euros, a nom de: Universitat de València. *Caràcters, revista de llibres* (Preu Europa: 16 euros. Resta del món: 20 euros).

Opció C: Targeta de crèdit (Data de caducitat) /

Número de la targeta

Signatura .....

Envieu còpia d'aquesta butlleta, amb les dades corresponents, a:
Caràcters, revista de llibres. Publicacions de la Universitat de València, Arts Gràfiques, 13, 46010 València.

També us podeu subscriure directament a través de la nostra pàgina web: www.uv.es/caracters